

BİLGİ TOPLUMU OLABİLMEDE İNTERNET KAFELERİN ETKİSİ: TRABZON ÖRNEĞİ

Ali Haydar DOĞU¹

ÖZET

Türkiye'nin bilgi toplumu stratejisinde yer alan sosyal dönüşüm ile vatandaşların gündelik ve iş yaşamlarında bilgi ve iletişim teknolojilerini etkin kullanmaları durumunda, ekonomik ve sosyal faydanın artacağı amaçlanmıştır. TÜİK 2011 verilerindeki, bilgisayar ve internetin kullanıldığı yerler incelendiğinde, % 18,7 oranı ile üçüncü sırada internet kafeler görülmektedir. Bu çalışmada; internet kafeler sosyal, idari, teknik ve müşteri yönleri ile incelenmiş ve sosyal dönüşüme katkısı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda Trabzon il merkezine kayıtlı 95 internet kafeden 87'si ile yapılan anket çalışmasının sonuçları paylaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Bilgi toplumu stratejisi, internet kafe, toplu internet kullanım sağlayıcılar.

EFFECT of the INTERNET CAFES for BEING INFORMATION SOCIETY: THE CASE of TRABZON

ABSTRACT

With the social transformation in Turkey's Information Society Strategy; it is aimed to increase economic and social benefits with using information and communications technologies effectively in the daily and business lives by citizens. When the 2011's TUIK data about the locations of computer and internet use are viewed in, it is seemed that internet cafes are in third place with 18,7% rate. Within this study, internet cafes were investigated with their social, administrative, technical and customer aspects and tried to put out the contribution of internet cafes to social transformation. In this context, the survey results which were conducted with 87 out of 95 Internet cafes registered in the center of Trabzon province were shared.

Key Words: The information society strategy, internet cafes, providers of public internet use.

GİRİŞ

Türkiye'nin bilgi toplumuna dönüşüm vizyonu; "bilim ve teknoloji üretiminde odak noktası haline gelmiş, bilgi ve teknolojiyi etkin bir araç olarak kullanan, bilgiye dayalı karar alma süreçleriyle daha fazla değer üreten, küresel rekabette başarılı ve refah düzeyi yüksek bir ülke olmak" şeklinde belirlenmiştir (Devlet Planlama Teşkilatı, 2006: 33). Bu stratejinin bir ayağı olan sosyal dönüşüm ile vatandaşların gündelik ve iş yaşamlarında bilgi ve iletişim teknolojilerini etkin kullanımları ile ekonomik ve sosyal fayda artırılabilecektir. Vatandaşların bilgi toplumu imkânlarından azami düzeyde faydalanmalarının sağlanması, sayısal uçurumun azaltılması, istihdamın ve verimliliğin artırılması, bu stratejinin hedeflerinden birkaçıdır. Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişte buhar makinelerinin yerini bilgisayarlar, fiziksel emeğin yerini ise zihinsel emek

¹ Öğr.Gör., Karadeniz Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, e-mail:ahdogu@ktu.edu.tr

almaktadır (Nair, 2009:323). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Nisan-2011 hanehalkı bilişim teknolojileri kullanım araştırmasına göre, bilgisayar ve internet kullanımındaki artış sürerken, kadın ile erkek ve kent ile kırsal arasındaki sayısal uçurum devam etmektedir. İnternet kullanımı erkeklerde % 54,9 iken, kadınlarda % 35,3 düzeyindedir. Kentlerdeki internet kullanımı ise % 53,2 olurken, kırsalda % 25,7 düzeyinde kalmıştır (TÜİK (a), 2011).

Türkiye’deki sosyal dönüşüm için planlanan çalışmalar, bir ortak noktada toplanmak istenirse, karşımıza “vatandaşın interneti kullanması ve bu kullanım sayesinde e-hizmetlerden azami miktarda yararlanmasının sağlanması” çıkacaktır. Bunun doğal sonucu olarak da, vatandaş bilgiye ulaşacaktır. Bilgiye ulaşan ve bulunduğu doğru bilgiler çerçevesinde hareket eden vatandaş, sosyal dönüşüme katkı sağlayan vatandaş profili içerisinde yer alacaktır. Ürkahraman ve Çalışkan (2005)’a göre “*Sanayi toplumları, bir güç olarak kabul edilen sermaye ile özdeşleştirilirken, bilgi toplumlarında en büyük güç ve sermaye bilgi olarak kabul edilmektedir. Sanayi toplumunda çalışmak için evden çıkanlar bilgi toplumunda tekrar eve geri dönmektedirler*”.

Türkiye’de internet kullanımının her geçen gün artmasına katkı veren unsurlardan biri de internet kafelerdir. Bu kullanımın doğru yönlendirilmesi durumunda internet kafelerin de bilinçli toplum oluşmasına katkı vereceği kaçınılmazdır (Ersöz, 2005:129).

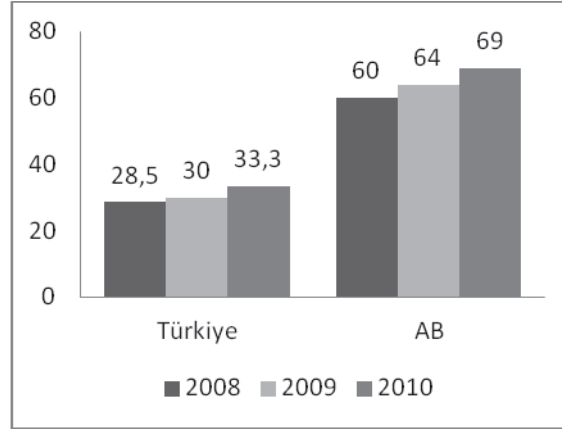
TÜİK (a) (2011) verilerine göre “*hane halkının internetle buluşma noktası; % 18,7 oranı ile internet kafelerdir*”. İnternet erişimi için kullanılan diğer yerler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. İnternete Erişim Yerleri (TÜİK, 2011)

Evde	% 67,6
İşyerinde	% 33
<i>İnternet Kafede</i>	<i>% 18,7</i>
Eğitim Yerinde	% 7,2
Arkadaş, akraba vb.	% 16,8
Toplu Kullanım Sağlayıcılar (Kablosuz Ağ)	% 3,2

İnternet kafelerin halka açık olması; bireyler arasındaki eşitsizliğin azaltılması ve internet kullanımının yaygın hale getirilmesine katkı sağlayacağı gibi eğitim açısından da bir ilerlemenin olacağı sonucunu beraberinde getirecektir (Karadağ vd, 2006:2). Öte yandan internet kullanımının yaygınlaşmasının, bilişim suçlarının da artmasına neden olduğu görüşü de bir kenarda dikkatlice değerlendirilmelidir (Akarslan, 2012:30). Karagülmez (2011)’e göre “*bilgisayarın kullanılmadığı bir alanın kalmaması bilişim suçlarının etki sahasını artırmaktadır*” (Karagülmez, 2011:35). Bilişim suçlarının ortaya çıkarılması ve yargılama evresindeki zorlukların yaşanmasında en büyük pay, suçun internet ortamında işlenmesidir (Karagülmez:41). O halde bir yandan bilgi toplumuna katkı veren internet kafeler, diğer taraftan bilişim suçlarına mekan olmakla karşı karşıya kalabilir.

Bilgi toplumuna dönüşmeye katkı sağlaması için internet kullanımını yaygınlaştırmaya çalışan Türkiye ile Avrupa Birliği ülkeleri, düzenli internet kullanımı bakımından karşılaştırıldığında ortaya çıkan sonuç Şekil 1 'de verilmiştir (TUİK, 2011). Verilerden de görüleceği gibi Türkiye, düzenli internet kullanımında Avrupa Birliği ülkelerinin yarısı düzeyindedir.

Şekil 1. Düzenli İnternet Kullanımı

I. İnternet Kafelerin Genel ve Hukuki Durumu

A. Genel Bilgiler

İnternet kafeler; internet aktörlerinden biri olan internet toplu kullanım sağlayıcılarıdır. Toplu kullanım sağlayıcılar, kendi envanterlerindeki bilgisayarlarını ve aynı zamanda internete erişim için sahip oldukları abonelik haklarını müşterilerinin hizmetine açmaktadırlar (Özen ve Baştürk, 2011: 86). Kaya (2010) 'ya göre internet kafeler; müşterilerine, belli bir yerde ve belli bir süre içinde bir ücret karşılığında internet kullanım imkânı sağlarlar (Kaya, 2010:134). Oğuz (2010)'a göre de internet kafeler; ücretlendirmede saat ya da dakikayı baz alan küçük ve orta ölçekli işletmelerdir (Oğuz, 2010:206). 1990'lı yıllarda Avrupa'da ve 1995'li yıllardan itibaren de Türkiye'de yaygınlaşmaya başlayan internet kafeler beraberinde bir yasal mevzuat ihtiyacını doğurmuştur (Binark ve Sütçü, 2007:1). Hızla yaygınlaşmanın denetimi zorunlu hale getirmesi öte yandan internet ortamından işlenen suçlarda internet kafelerin kullanılması yasal düzenlemelerin gerekliliğinde önemli yer tutmuştur (Oğuz:206).

01/11/2007 tarih ve 26687 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan İnternet Toplu Kullanım Sağlayıcıları Hakkındaki Yönetmeliğin 3. maddesinde internet kafeler; "*belirli bir ücret karşılığında internet toplu kullanım sağlayıcılığı hizmeti veren veya bununla beraber bilgisayarlarda bilgi ve beceri artırıcı veya zeka geliştirici nitelikteki oyunların oynatılmasına imkan sağlayan*" olarak tanımlanmaktadır.

Bilgi toplumuna geçebilmede toplumun bilişim ortamı ile tanışması ve bilişim teknolojilerini kullanmasında internet kafelerin önemli bir yeri bulunmaktadır (Becerem,

2009). Zorba ve Yaman (2010)'a göre, internet kafeler; faydalı birçok amaç için kullanılabilceği gibi, kişilerin bu mekânlar vasıtasıyla sapma göstermeleri, yani, toplumsal ve bireysel açıdan kabul görmüş değer ve normlardan uzaklaşmaları da söz konusu olabilmektedir (Zorba ve Yaman, 2010). Tüm bu görüşleri, internet kafelerin bir denetim ve düzen içerisinde faaliyet göstermesi halinde bilgi toplumuna, aksi durumda ise suç toplumuna yardım eden mekânlar olarak hizmet vereceği noktasında birleştirmek sanırım yanlış bir teşhis olmayacaktır.

B. İnternet Kafelerin Sorumlulukları

Toplu kullanım sağlayıcı olarak internet kafelerin ve diğer internet aktörlerinin sorumlulukları, 5651 sayılı "İnternet ortamında yapılan yayınların düzenlenmesi ve bu yayınlar yoluyla işlenen suçlarla mücadele edilmesi hakkında kanun" ile belirlenmiştir (Karagözel, 2011:427). Bu sorumluluklar;

- Mülki idare amirinden izin belgesi almak,
- Konusu suç oluşturan içeriklere erişimi önleyici tedbirleri almak,
- Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı (TİB) tarafından onaylanan içerik filtreleme yazılımını kullanmak,
- Erişim sağlayıcılardan sabit IP almak ve kullanmak,
- İç IP dağıtım loglarını elektronik ortamda kendi sistemlerine kaydetmek,
- Başkanlık (TİB) tarafından verilen yazılım ile, kaydedilen bilgileri ve bu bilgilerin doğruluğunu, bütünlüğünü ve gizliliğini teyit eden değeri kendi sistemlerine günlük olarak kaydetmek ve bu verileri bir yıl süre ile saklamak, şeklindedir.

İnternet kafe açabilmenin izni ve açıldıktan sonraki denetimleri mahalli mülki amirlikler tarafından yürütülmektedir (Oğuz:207). İnternet kafelerin çocuklardan başlayarak toplumdaki tüm kesimler tarafından kullanılıyor olması özellikle internet yolu ile işlenen suçlarla mücadele edebilme noktasında bu iş yerlerinin sorumluluğunu ve önleyici tedbir almayı daha da artırmaktadır (Kaya:134).

İnternet kafelerin kullanılarak işlenen suçlarla ilgili Yargıtay 4.Ceza Dairesi tarafından 2005 yılında verilmiş olan bir karar; internet kafelerle ilgili yapılan birçok çalışmada kullanılmakla birlikte, bu kararı, bu günün şartları ve mevzuatı ile birlikte değerlendirmek ve bir dizi sonuçlar çıkarmak doğru olacaktır (Soysal, 2006:51). Şöyle ki; Yargıtay, 2005 yılındaki kararında " ...sanığın kendisine zayıf not veren öğretim görevlisi, mağdur ile birkaç kişiye gönderdiği elektronik posta iletilisiyle mağdura sövmekten ibaret eyleminde; sözü edilen iletiyi internet servis sağlayıcısından gönderen bilgisayarın (I.P.) numarasının sorulması, bu yolla bilgisayarın kime ait olduğunun saptanması sonucuna göre, 1- İnternet Kafe gibi umuma açık yerlerde bulunan bir bilgisayardan ileti gönderilmiş ise sanığın beraatine 2- Sanığın evi ya da işyerinde bulunan kişisel bilgisayarından gönderilmiş ise mahkumiyetine 3- Olayla ilgisi bulunmayan bir üçüncü kişinin kişisel bilgisayarından gönderilmiş ise, bu şahsın tanık olarak dinlenmesi ve

sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, eksik soruşturma ile yazılı biçimde hüküm kurulması...” şeklinde görüş belirtmiştir (Yargıtay 4. Ceza Dairesi, E.2004/8763, K.2005/21445, T.05.12.2005). Karar; sanığın beraatını internet kafeye bağlamış ve dolaylı olarak internet kafelerin denetimsiz olabileceği varsayımından hareketle buralardaki faaliyetlerin bir kimseyi suçlu olarak ilan edebilecek yeterlilikte delil barındırmayacağı kanısına varmıştır.

2005 yılındaki teknoloji ve mevzuat göz önüne alındığında bir ölçüde makul sayılabilecek bu karar, günümüz teknoloji ve mevzuatı karşısında geçerliliğini internet kafeler lehine kaybetmiştir kanaatindeyiz. 2007 yılında çıkarılmış olan “İnternet Toplu Kullanım Sağlayıcıları Hakkında Yönetmelik” internet kafelerdeki faaliyetleri ciddi anlamda denetim altına almıştır. İlerleyen bölümde detaylı olarak değinileceği gibi artık internet kafe içerisinde internet ortamına açılan kullanıcılar, gerek kamera görüntüleri gerekse iç IP logları ile kayıt altındadır. Köksal ve İlbaş (2011) tarafından yapılan çalışmada Türkiye’deki yargıya intikal etmiş bilişim suçları oranının 2007 yılında büyük bir düşüş yaşadığı bunun nedenleri arasında 5651 sayılı “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunun” yürürlüğe girmiş olmasının da etkili olduğu ifade edilmiştir. (Köksal ve İlbaş, 2011:171). Benzer bir görüşü savunan Özdemir (2011)’e göre yukarıda adı geçen Yargıtay kararı “*sağlıklı bir bakış açısı değildir. Suç işleme kastı olan kişiler, kolayca bir internet kafeye giderek, istediği eylemi gerçekleştirebilecek ve yaptığı eylem cezasız kalacaktır*” (Özdemir, 2011:15). O halde, Yargıtay’ın da bu gelişmeler karşısında artık internet kafeler hakkındaki “*belirsiz-denetimsiz*” olarak algılanan bu tür kararları vermemesi gerektiği görüşünü savunmaktayız. Benzer kararların artık verilmemesi, toplumdaki internet kafe algısının işletmeciler lehine değişmesine katkı sağlayacaktır.

II. Araştırmanın Kapsamı ve Metodolojik Açıklamalar

Çalışma kapsamına, yaklaşık 240 bin nüfuslu (TÜİK, 2011) Trabzon Merkez İlçe ’de faaliyet gösteren internet kafeler dahil edilmiştir. Kasım- 2011 dönemi itibari ile Trabzon Valiliği tarafından izin belgesi verilen 95 adet internet kafe mevcut olup bunlardan 87 'si ile veri toplama çalışmalarında görüşülmüştür. Veri toplamada; mülakat, gözlem ve anket yöntemleri kullanılmıştır. Anket çalışması, her bir kafe sahibi ile yüz yüze ve sorular kendilerine okunarak yapılmıştır. Anket, “açık-uçlu” sorulardan oluşmaktadır. Elde edilen veriler SPSS programı ile analiz edilmiştir. Anket içerisinde, kafe sahiplerinin kişisel durumlarını yansıtmak bakımından kapalı uçlu sorulara da yer verilmiş, açık uçlu sorulara verilen cevaplar kaydedilerek tekrarlanan görüş ve değerlendirmelerin frekansları hesaplanmıştır.

Çalışmanın yapıldığı Trabzon ilindeki son yirmi bir yıl içerisinde yargıya intikal eden bilişim suçu sayısı yıl ortalaması 17,40’dır. (Köksal ve İlbaş:163).

3.2 Bulgular

87 adet internet kafe işletmecisinden toplanan verilerden elde edilen sonuçlar değerlendirilerek tablolar halinde sunulmuştur. Trabzon il merkezindeki internet kafe sahiplerinin %96’sı erkek işletmecidir (Tablo 2). Yıldız ve Bölükbaş (2010), kadın

müşterilerin azlığı nedeni ile internet kafeleri, daha çok “*erkek egemen mekanlar*” olarak tanımlanmaktadır. Kadın işletmecilerin yok denecek kadar az olması şüphesiz kadın müşteri sayısını da olumsuz etkileyecektir. TÜİK (2011) verilerine göre kadın ve erkek internet kullanıcıları arasındaki sayısal uçurumun halen devam ediyor olmasında kadın işletmecilerin sahada olmayışlarının etkisi tartışmasıdır.

Tablo 2. İnternet Kafe Sahiplerinin Cinsiyet Dağılımı

	Frekans	Yüzde
Erkek	84	96
Bayan	3	4
Toplam	87	100

İnternet kafe sahipleri genellikle lise mezunlarından oluşmaktadır (Tablo 2). Üniversite ve üzerinde eğitim görmüş olanlar % 14 ile sınırlı kalmıştır.

Tablo 3. İnternet Kafe Sahiplerinin Eğitim Durumu

	Frekans	Yüzde
İlkokul	10	11
Ortaokul	6	7
Lise	52	60
Önlisans	7	8
Lisans	11	13
Lisansüstü	1	1
Toplam	87	100

İnternet kafe sahiplerinin % 68'i evlidir (Tablo 4).

Tablo 4. İnternet Kafe Sahiplerinin Medeni Durumları

	Frekans	Yüzde
Evli	59	68
Bekâr	27	31
Boşanmış	1	1
Toplam	87	100

İnternet kafeler, genç işletmecilerden oluşmaktadır. İşletmecilerin % 81 gibi büyük bir oranının yaş aralığı 20-39 olarak tespit edilmiştir (Tablo 5). Bu sonuç; gençlerin gelişen bilgi teknolojilerine daha kolay adapte olmaları bakımından sosyal dönüşüm için bir fırsat olarak değerlendirilmelidir. Fırsat, izlenecek doğru politikalar ile güçlü yöne dönüştürülmelidir.

Tablo 5. İnternet Kafe Sahiplerinin Yaş Aralığı

	Frekans	Yüzde
20-29 yaş arası	41	47
30-39 yaş arası	29	34
40-49 yaş arası	11	13
50-59 yaş arası	3	3
60-69 yaş arası	3	3
Toplam	87	100

İnternet kafe sahiplerinin meslekleri ile ilgili toplanan verilerden bu kişilerin sadece % 14'ünün bilişim ile ilgili bir mesleğe sahip olduğunu göstermektedir (Tablo 6).

Tablo 6. İnternet Kafe Sahiplerinin Meslek Dağılımı

	Frekans	Yüzde
Bilgisayar Elektronik ve Benzeri meslek Sahibi	12	14
Diğer meslek	75	86
Toplam	87	100

İnternet kafe sahipleri, yaptıkları bu işin dışında başka ek gelirlere sahiptirler. Bu tür ek geliri olan kafe işletmecilerinin oranı % 45'dir (Tablo 7).

Tablo7. İnternet Kafe Sahiplerinin Ek Gelir Durumları

	Frekans	Yüzde
Kafe dışında		
Ek geliri olan	39	45
Olmayan	48	55
Toplam	87	100

İnternet kafe sahiplerinin % 49 gibi yarıya yakın bir bölümü bu meslekte altı yıl ve üzerinde bir dönemi geride bırakarak bu işte tecrübeli olduklarını ortaya koymuştur (Tablo 8).

Tablo 8. İnternet Kafe Sahiplerinin Bu İş Yaptıkları Yıl Dağılımı

	Frekans	Yüzde
0-3 yıl	15	17
3-6 yıl	30	34
6-9 yıl	27	31
9-12 yıl	10	11
12- üzeri	5	7
Toplam	87	100

İnternet kafe sahiplerinin % 6 gibi çok düşük bir orandaki bölümü, kafe işletmeciliğini bildiği ve bu konuda eğitim aldığını ifade etmektedir (Tablo 9). Eğitimli işletmecilerin az bir oranda kalması sosyal dönüşüm için bir tehdit olarak algılansa da yönetmelik gereği her yıl düzenli olarak mülki amirlikler tarafından yapılan eğitimler ile bu tehdit zaman içerisinde azaltılabilir.

Tablo 9. İnternet Kafe Sahiplerinin Bu İş Seçme Nedenleri

	Frekans	Yüzde
Çaresizlik ve İşsizlik	34	40
Bildiği için	6	6
Hobi	15	17
Diğer	32	37
Toplam	87	100

İnternet kafelere gelen müşterilerin % 82 gibi büyük çoğunluğu lise ve üniversite öğrencileridir. Sivil vatandaşların internet kafeleri kullanma oranları çok düşüktür (Tablo 10). Sosyal dönüşümde belki de en büyük sorun sivil vatandaşların internette uzak kalmasıdır. % 2 gibi bir oran ile vatandaşın bilgisayar ve internetle bir araya gelmesi mümkün değildir. Tuncer ve Kaysi (2011) tarafından yapılan çalışma sonucuna göre 31 ve üzeri yaş grubunun internet kafeyi kullanma oranı İstanbul için % 1,1 ve Elazığ için % 0,0 düzeyindedir (Tuncer ve Kaysi:4).

Tablo 10. İnternet Kafeye Gelen Müşterilerin Dağılımı

	Frekans	Yüzde
Üniversite öğr.	36	42
Lise öğr.	36	42
Sivil	2	2
İlk-orta öğretim	7	8
Diğer	6	6
Toplam	87	100

İnternet kafelere gelen kullanıcılar genellikle kafede, 0-2 saat arasında kalmaktadırlar (Tablo 11). Tuncer ve Kaysi (2011) ‘nin İstanbul ve Elazığ ili için yaptığı benzer çalışma da da “*kullanıcıların en çok 1-2 saat süreyle internet kafelerde zaman geçirdikleri*” tespit edilmiştir (Tuncer ve Kaysi, 2011:7).

Tablo 11. Müşterilerin İnternet Kafede Kalma Süreleri

	Frekans	Yüzde
0-2 saat	80	92
2-5 saat	6	7
5 saat ve üzeri	1	1
Toplam	87	100

İnternet kafe sahiplerinin % 66’sı yaptıkları işi değiştirmek istemektedirler (Tablo 12).

Tablo 12. İnternet Kafe Sahiplerinin Başka Bir İşe Geçme İstekleri

	Frekans	Yüzde
Evet	57	66

Hayır	26	30
Kararsız	4	4
Toplam	87	100

İnternet kafe sahiplerinin, % 87'si yaptıkları iş ile ilgili herhangi bir sivil toplum örgütüne üye değildir (Tablo 13).

Tablo 13. İnternet Kafe Sahiplerinin Örgütlenme Oranları

	Frekans	Yüzde
Bağlı olduğum Bir Sivil Toplum Kuruluşu Var	11	13
Hayır, yok	76	87
Toplam	87	100

İnternet kafe sahipleri, kafelerle ilgili çevrede oluşan olumsuz bir algının olmadığını düşünmektedirler (Tablo 14). Bu çalışmada; internet kafeler ile ilgili çevre algısı sadece kafe işletmecilerinin görüşü alınarak tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu algının tam olarak ortaya konulabilmesi için olayın diğer muhatabı olan vatandaş görüşleri de toplanmalı ve birlikte değerlendirilmelidir.

Tablo 14. İnternet Kafe Sahiplerinin Kafelerin Çevre İmajı Hakkındaki Görüşleri

	Frekans	Yüzde
Çevrenin, Kafelere Olumsuz bakışı Var	17	20
Olumsuz imaj yok	70	80
Toplam	87	100

İnternet kafe sahiplerine göre; müşterilerin kafeye gelme bir başka deyişle interneti kullanma nedenleri oyun, sosyal paylaşım ve ödev olarak üç grupta toplanmaktadır (Tablo 15). Kullanıcıların hangi amaçla internet kafeye geldikleri sıklıkla tartışılan ve araştırılan bir konudur. Tuncer ve Kaysi (2011)'ye göre ödev amaçlı kullanım % 3,7 oranı ile çok düşüktür. Karadağ ve diğerleri (2006)'ne göre ise ödev amaçlı kullanım oranı % 13,9 olarak ifade edilmektedir. Trabzon çalışmasında bu oranın % 30 civarında olduğu görülmektedir. Çalışma ile ilgili metodolojik açıklamalarda da belirtildiği gibi veri toplamada gözlemlerde yapılmış ve internet kafelerin yakınlarında ilk ya da ortaöğretim

okullarının varlığı tespit edilmiştir. Özellikle ildeki üniversitenin etrafındaki mahallelerde birçok internet kafenin mevcut olduğu görülmüştür. Bu bağlamda, ödev amaçlı internet kafe tercihi normal bir düzeydedir. Öte yandan eğitim sistemimize yakın bir tarihte giren “*performans ödevi*” kavramı ile evinde internet imkânı olsa dahi ödevini kâğıda aktaramayan öğrenciler için internet kafeler iyi bir alternatiftir. Araştırma yapılan kafelerin % 96’sında yazıcı hizmeti verildiği görülmüştür.

Tablo 15. Müşterinin İnternet Kafeye Gelme Sebebi

	Frekans	Yüzde
Oyun	41	47
Sohbet ve Sosyal Paylaşım	43	49
Ödev	26	30
Rastgele	13	3

İnternet kafelerdeki internet hızı genelde 5 mbit üzerindedir (Tablo 16).

Tablo 16. İnternet Kafelerdeki İnternet Hızı (Megabit)

	Frekans	Yüzde
0-5 mbit	23	27
5-9 mbit	52	60
9 ve üzeri mbit	12	13
Toplam	87	100

İnternet kafelerin sadece % 20’si değişik nedenlerden dolayı mülki amirlik tarafından ceza almıştır (Tablo 17). Bizim de katılmakta olduğumuz görüşe göre; mevzuatta öngörülen cezalar; uyarı, kınama, eğitim ve para cezası şeklinde bir sıralamayı takip ederek uygulanmalıdır (Güvenli İnternet Günü Sonuç Bildirgesi, 2011).

Tablo 17. Mülki Amirlik ve Benzeri Makamlar Tarafından Ceza Verilen İnternet Kafeler

	Frekans	Yüzde
Ceza alan	18	20
Ceza almamış	69	80
Toplam	87	100

İnternet kafe sahiplerinin % 79'u yaptıkları işten para kazandıklarını, kar elde ettiklerini ifade etmişlerdir (Tablo 18).

Tablo 18. İnternet Kafe Sahiplerinin Kazanç Durumu

	Frekans	Yüzde
Kar ediyorum	69	79
Hayır, edilmiyor	18	21
Toplam	87	100

İnternet kafelerin en yoğun olduğu saat dilimi, % 47 ile 12.00-17.00 arası olarak görülmektedir (Tablo 19). Benzer bir çalışmada Tuncer ve Kaysi (2011), yoğunluk saatini Elazığ için 12.00-16.00, İstanbul içinse 20.00 ve sonrası olarak tespit etmiştir. (Tuncer ve Kaysi, 2011:4).

Tablo 19. İnternet Kafelerin Yoğun Oldukları Saatler

	Frekans	Yüzde
12-17 arası	41	47
17-23 arası	30	35
Diğer	16	18
Toplam	87	100

İnternet kafelerde müşterilerin kullanımına sunulmuş olan bilgisayar sayıları Tablo 20'de verilmiştir. İnternet kafeler, bilişim teknolojilerinin ticareti ile uğraşan kesim içinde son derece önemli bir pazardır. Özellikle teknolojinin gelişme hızı karşısında müşteri memnuniyetine dikkat eden ve bu konuda bir kayıp yaşamak istemeyen kafe sahipleri mevcut donanımlarını sürekli güncel tutmak amacı ile donanım ve yazılım satın almak zorundadırlar.

Tablo 20. İnternet Kafelerde Müşteriler İçin Konulmuş Bilgisayar Sayısı

	Frekans	Yüzde
1-15 arası	42	48
16-21 arası	23	26
22-27 arası	10	12
28-33 arası	6	7
34-39 arası	4	5
40 ve üzeri	2	2
Toplam	87	100

İnternet kafe sahiplerinden kiracı olanlarını gösteren veriler Tablo 21'de gösterilmiştir. % 82 gibi büyük bir oran, kafe sahiplerinin işyerlerinde kiracı olarak bulduklarını ve diğer giderlerin yanı sıra kira gideri ile de mücadele ettiklerini göstermektedir.

Tablo 21. İşyerinde Kiracı Olan Kafe Sahipleri

	Frekans	Yüzde
Kiracı olan	71	82
İşyeri kendisine ait olan	16	18
Toplam	87	100

SONUÇ

Bilgi toplumu, nitelikli işgücü yerine sürekli yeni şeyler öğrenmek isteyen, karşılaştığı problemi bilimsel yöntemlerle elde ettiği bilgiler yardımı ile çözmeye çalışan insanlardan oluşmaktadır (Numanoğlu, 1999:334). Bilgi toplumunun önemli özelliklerinden biri de, bilginin giderek artması ve buna bağlı olarak da en doğru ve güvenilir olanın seçilmek istenmesidir. Bu toplumu geliştiren ise bilgisayar teknolojileridir (Atalay, 1996:603). Türkiye'nin Bilgi Toplumu Stratejisinde yer alan sosyal dönüşümü gerçekleştirebilmesi için vatandaşların, bilgisayar ve internet kullanım yüzdelerinin artırılması gerekmektedir. TUİK (a) (2011) verilerine göre; vatandaşın bilgisayar ve internet erişimi için kullandığı yerlerden biri de % 18,7 oranı ile internet kafelerdir. İnternet kafeler, vatandaşın internet erişim ihtiyacını karşılamada evinin dışında ama evinin en yakınında bulunan bir internet aktörüdür.

İnternet erişimi için internet kafelerin tercih edilmelerinin yıllara göre dağılımı Tablo 22'de verilmiştir.

Tablo 22. İnternet Erişiminde İnternet Kafelerin Kullanımı (TUİK,2011)

Yıl	Oran (%)
2005	36,6
2007	30,9
2008	24,5
2009	24,1
2010	20
2011	18,7

Bilgi teknolojilerindeki alt yapı çalışmaları, internet maliyetlerindeki düşüş, temel bilişim eğitiminin ilköğretim müfredatına girmesi, ilköğretimdeki bilgi teknolojileri yatırımları ve benzeri nedenlerle internet kafelerin kullanım yüzdesi yıllar içinde düşüş

göstermeye devam etse de % 18,7 ile küçümsenemeyecek bir konumdadır. Burada önemli olan % 18,7 oranını sosyal dönüşüme katkı sağlar duruma getirebilmektir. Anket sonuçları, internet kafe müşterilerinin % 90 gibi büyük bir kısmının öğrenci olduğunu göstermiştir. Bu öğrenci grubunun ağırlığını ise lise ve üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Bu sonuç, 15-22 yaş grubuna karşılık gelmektedir.

Amacı ne olursa olsun internet kafeye giden sivil vatandaşlar % 2 düzeyindedir. Bu oran, bilgi toplumu olabilmede düşük bir orandır. Vatandaşın bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma yüzdesi artırılmak isteniyor ise internet kafe kullanım oranı da artırılmalıdır. Vatandaşa, hastane randevusu almak, seçimde oy kullanılacak yeri görmek, tapu alabilmek için gereken belgelerin listesini kâğıda yazdırabilmek ve benzeri birçok e-devlet hizmetlerini yapabilmek için internet kafeleri de kullanabileceği noktasında bilgilendirmeler yapılmalıdır. Bu bilgilendirme, internet kavramının ve faydalarının öğretilmesi anlamını da taşıyacaktır.

Öğrencilerin internet kafeye geldiklerinde ödev yapmak istemeleri bir başka deyişle bilgiye ulaşmak istemeleri % 30 düzeyindedir. Bilgi toplumu olma hedefinde önemli bir aktör konumundaki internet kafe sahiplerinin sadece % 14 'ü bilişim teknolojileri ile ilgili bir meslek sahibidirler. Bir başka deyişle % 86 gibi büyük bir oranın asıl mesleği bilişim teknolojileri değildir. İnternet kafe sahiplerinin % 60'ı lise mezunudur. Üniversite ve üzeri mezunların oranı %14 'te kalmıştır. İnternet kafe sahiplerinin kar elde edip etmediklerine bakmaksızın % 66'ı buldukları ilk fırsatta başka bir işe yöneleceklerini ifade etmektedirler. Çalışmadaki veriler ve özellikle işletme sahipleri ile yapılan mülakatlar sonucuna göre bu düşüncenin kaynağı; toplumdaki internet kafe algısının halen olumsuz seyretmesi, vergi ve kira giderleri, ticari amaçla olmasa da diğer toplu kullanım sağlayıcıların müşterilerine ücretsiz internet hizmeti vermesi ve dernekleşememe olarak görülmektedir.

Vatandaşın internet kafeye giderek bilgisayar ve interneti kullanabilmesinde, yeterli bilgi teknolojileri bilgisine sahip kafe işletmecilerinin de rolü büyük olacaktır. Vatandaşın internet kafeye gelebilmesi sağlandıktan sonra diğer adım, internet ile yapacağı çalışmalarda kendisine yardım edilebilmesi, bilgiye nasıl ulaşabileceğinin kendisine anlatılmasıdır. Artık bilgi toplumlarında, sürekli gelişen bilgi kavramına uyum sağlayabilen kişiler yeterli seviyede kabul edilmektedir (Çalık ve Çınar, 2009:6).

Kamu İnternet Erişim Merkezlerine göre (KİEM), mahalle bazında tartışmasız daha yaygın olan internet kafelere; yenilenecek Türkiye Bilgi Toplumu Stratejisi Eylem Planı (BTSEP) içerisinde mutlaka yer verilmelidir. İnternet kafeler ile KİEM'ler arasındaki karşılaştırmada Aktaş (2006) 'a göre, "internet kafeler; bireylerin bir araya geldiği, sosyalleştiği aynı zamanda bilgi ve iletişim teknolojilerine erişim sağladığı yer olmasına rağmen Devlet tarafından, internet kafelerin etkin ve verimli kullanılması yoluna gidilmesi yerine; Kamu İnternet Erişim Merkezleri'nin 2007 yılından itibaren kurulması planlanmıştır" (Aktaş,2006:9). Sosyal dönüşüme katkı vermesi bakımından KİEM'leri internet kafelerin önüne geçirmek için yapılan eylem planları incelendiğinde, 1850 adet KİEM'in 2009 yılında tamamlandığı, 2010 yılı için KİEM'leri kullanarak internete erişen birey oranının % 2,7 olarak hedeflendiği ancak 2011 yılı da dâhil olmak üzere buralarda

eğitim alan birey sayısı ve kullanım oranlarının ölçülemediği görülmüştür. (TUIK, 2011:45). KİEM'ler için yapılan yatırımlar devam etmekte olup 2007-2010 dönemi içerisinde evrensel hizmet fonundan aktarılan pay yaklaşık 50 milyon TL'dir (Bilgi Toplumu Dairesi, 2011:20). Hâlbuki internet kafe sahipleri müşteri memnuniyeti nedeni ile sahip oldukları teknolojiyi kendi imkânları ile sürekli yenilemektedir. O halde bilgi toplumu politikalarında kullanılmak üzere son teknolojiye sahip bilgisayarlar ve internet hazır halde beklemektedir. Bu noktada Aktaş (2006)'ın görüşüne katılmaktayız.

Her ne kadar BTSEP içerisinde yer almasa da vatandaş odaklı sosyal dönüşümü hızlandırma adına yapılan entegre programlarda vatandaş için yazılmış olan “*bilgisayar ve interneti kullanmasını bilir*” hedefine yönelik mekan tartışmalarında, internet kafeler yerini almıştır. Bilgi Teknolojileri (BT) eğitiminin alınabileceği yerler arasında KİEM, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullardaki BT laboratuvarları, internet kafeler, internet evleri ve diğer özel kuruluşlara bağlı laboratuvarlar sayılmaktadır. Bu durum, 23 bine yaklaşan sayıları ile internet kafeler için olumlu bir gelişmedir (Bilgi Toplumu Dairesi: 16).

İnternet kafe sahipleri ve var ise sorumlu müdürlerine mülki amirlikler tarafından her yıl düzenli olarak yönetmelik gereği zorunlu bir eğitim verilmektedir. Eğitim içeriği, Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü tarafından belirlenmektedir (Trabzon Valiliği,2011). İçerik incelendiğinde sadece mevzuat ve teknik konulardan oluştuğu görülmektedir. Bu içeriğin sosyal dönüşüm hedefi için yeterli olmadığı kanısındayız. Şöyle ki; çalışma sonuçlarına göre internet kafe müşterilerinin büyük bir kısmı gençlerden oluşmaktadır. O halde bu içerikte genç psikolojisi, iletişim, müşteri ilişkileri, halkla ilişkiler, beden dili, araştırma yöntemleri, stresle baş etme ve benzeri konular da yer almalıdır. Müşterileri için bu tür eğitimleri alan kafe sahiplerinin de bilgi toplumunun bir parçası olduğu düşünülür ise bu eğitimlerin bilgi toplumuna çifte bir katkı yapacağı açıkça görülecektir.

Sosyal dönüşüm için harcanacak bütçede, hazır kurulu olan internet kafelerden erişim hizmetine yönelik kaliteli hizmet satın alımları yapılmalıdır. İnternet kafelerdeki, bilgiye ulaşma amaçlı ödev, araştırma, tez, proje ve benzeri çalışmalarda müşterilere yardım edebilecek gezici ya da kalıcı rehberlerin çalıştırılması desteklenmelidir.

İnternet kafelere yönelik özel gün ve etkinlikler düzenlenerek başarılı olanlar ödüllendirilmeli ve toplumun kafeler hakkında duyabilecekleri endişe ortadan kaldırılmalıdır.

Toplumumuzun birçok kesimi gelir seviyesine bağlı olarak bilgisayar ve internet temininde güçlük çekmektedir. Bu noktada internet kafeler; toplumsal bir ihtiyacı karşılamak ve bu boşluğu doldurmak için değerlendirilmelidir. İnternet kafeler aynı zamanda BTSEP kapsamında düşünülen temel bilgi teknolojileri eğitimleri için bir fırsattır. Her mahallede hazır halde bulunan birer kurs salonları olarak kamu kurumları tarafından kiralanarak, seminer, kurs ve benzeri etkinlikler düzenlenmelidir. Trabzon ili için bu eğitimlerin düzenleneceği saat dilimi, kafelerdeki yoğunluğun pek görülmediği öğlene kadar ki zaman diliminin olduğu araştırma sonuçlarından görülmektedir.

Mahallesinde bulunan internet kafede düzenlenecek internet kullanımı eğitimine katılan bir ev kadını hem gerçekleştireceği internet kullanımı ile sosyal dönüşüme katkı sağlayacak hem de kafe hakkındaki belki taşıdığı olumsuz algıyı değiştirecektir. Öte yandan bu yönleriyle fırsat olarak gözüken kafeler, denetim dışı kaldığında ise internet yolu ile işlenebilen suçların yeşerdiği merkezlere de dönüşebilir. Özellikle gençlerden yoğun ilgi gören internet kafelerde zaman zaman şiddet, terör, pornografi ve kumar alışkanlığını özendirilen siteler ile alkol ve uyuşturucu kullanımını teşvik eden siteler hiçbir kontrole ya da filtrasyona tabii tutulmaksızın kullanıma sunulabilmektedir. Bu durum kullanıcılar üzerindeki olumsuz etkileri nedeniyle gençlerin sağlıklı bir şekilde bedeni ve ruhi gelişimini tehdit etmekte, toplumsal ve ahlaki değerleri yıpratmaktadır.

İnternet kafenin karşılığı interneti kullanan birey olarak düşünülür ise, bilgi toplumunun katılımcı demokrasi özelliği bu bireyler ile güç kazanacaktır. Birey, her toplumsal olay ile ilgili görüş, öneri ve eleştirisini internet ortamından rahatça muhatabına iletebilecektir.

İnternet kafeler, bilgi toplumu olmak isteyen Türkiye için, bu hedefte görev verilmesi gereken bir aktör olmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akarşlan, Hüseyin (2012), Bilişim Suçları, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Aktaş, Celalettin (2006), "Türkiye'de Bilgisayar Ve İnternet Kullanımının Yaygınlaştırılmasında İnternet Kafelerin Rolü", İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, Sayı 27, İstanbul.
- Atalay, Salih (1996), "Bilgi Toplumu Öğretmenlerinin Sorunları", Modern Öğretmen Yetiştirmede Gelişme Ve İlerlemeler Sempozyumu, Ankara.
- Becerem, Reşat (2009), "Bilgi Toplumuna Geçişte İnternet Kafeler Ve Chat Kültürü", [Http://Caginpolisi.Com.Tr](http://Caginpolisi.Com.Tr), (13.5.2012)
- Bilgi Toplumu Dairesi (2011), "Sosyal Dönüşümü Hızlandırıcı Entegre Program Çalışmayı Sonuç Raporu, Ankara.
- Binark, Mutlu, Sütçü, Günseli (2007), "Ankara Mikro Ölçeğinde İnternet Kafeler Kullanım Biçimleri", Xii. Türkiye'de İnternet Konferansı, Ankara.
- Çalık, Deniz, Çınar, Pelin (2009), "Geçmişten Günümüze Bilgi Yaklaşımları Bilgi Teknolojileri Ve İnternet", Xiv. Türkiye'de İnternet Konferansı, İstanbul.
- Çalışkan, Aydın (2005), "Reel Dünyadan Sanal Dünyaya Yolculuk Mekânları Olarak Bilişim Suçları Kapsamında İnternet Kafeler", 2.Polis Bilişim Sempozyumu, Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı (2006), "Bilgi Toplumu Stratejisi (2006-2010)", Ankara.

- Ersöz, Selva (2005), "İnternet Ve Demokrasinin Geleceği", Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, Konya.
- Karagülmez, Ali (2011), Bilişim Suçları Ve Soruşturma-Kovuşturma Evreleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Kaya, Mehmet Bedii (2010), "Teknik Ve Hukuki Boyutlarıyla İnternete Erişimin Engellenmesi", Xii Levha Yayıncılık, İstanbul.
- Karadağ, Ruhan, Yılmaz, Fatih, Aktay, Sayım (2006), "Türkiye'de İnternet Kafeler Ve İlköğretim", Xı.Türkiye'de İnternet Konferansı, Ankara.
- Köksal, Mehmet Ali, İlbaş, Çığır (2011), "Türkiye Bilişim Suçları Raporu", 2.Uluslararası Bilişim Hukuku Kurultayı, İzmir.
- Nair, Güney (2009), "Sanayi Toplumu'ndan Bilgi Toplumu'na Homo Economicus'tan Homo Technologicus'a", Vi. Ulusal Sosyoloji Kongresi, Aydın.
- Numanoğlu, Gülcan (1999), "Bilgi Toplumu Ve Eğitime Yansımaları", Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt 32, Sayı 1, Ankara.
- Oğuz, Habip (2010), "İnternet Ortamında Kişilik Haklarının İhlali Ve Korunması", Adalet Yayınevi, Ankara.
- Özdemir, Esin (2011), "Güvenlik Sözlüğü", İzmir Barosu İnternet Ve Bilişim Komisyonu Bülteni, Yıl 1, Sayı 1, İzmir.
- Özen, Muharrem, Baştürk, İhsan (2011), "Bilişim-İnternet Ve Ceza Hukuku", Adalet Yayınevi, Ankara.
- Soysal, Tamer (2006), "Elektronik Posta Yoluyla Kişilik Haklarına Müdahaleden Doğan Hukuki Sorumluluk", Ankara Barosu Bilişim Hukuku Dergisi Yıl 1, Sayı 1, Ankara.
- Tib (2007), "İnternet Toplu Kullanım Sağlayıcıları Hakkındaki Yönetmelik", [Http://Tib.Gov.Tr/Tr/Tr-Menu-81-6716_Sayili_Resmi_Gazetede_Yayimlanan](http://Tib.Gov.Tr/Tr/Tr-Menu-81-6716_Sayili_Resmi_Gazetede_Yayimlanan_Kanun.Html.) Kanun.Html., Ankara.
- Tuncer, Murat, Kaysi, Feyzi (2011), "Teknik Altyapı, Sunulan Hizmet Ve Kullanıcı Eğilimleri Bakımından İnternet Kafelerin Değerlendirilmesi (İstanbul Ve Elazığ Örneği) (2011), International Conference On New Trends İn Education, Antalya.
- TUİK (2011), "Bilgi Toplumu İstatistikleri", [Http://Www.Bilgitoplumu.Gov.Tr/Documents/1/Diger/Bilgi_Toplumu_Istatistikleri_2011.Pdf](http://Www.Bilgitoplumu.Gov.Tr/Documents/1/Diger/Bilgi_Toplumu_Istatistikleri_2011.Pdf), Ankara.
- TUİK (A) (2011), "Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması", [Http://Www.Tuik.Gov.Tr/Prehaberbultenleri.Do?Id=8572](http://Www.Tuik.Gov.Tr/Prehaberbultenleri.Do?Id=8572), Ankara.
- Trabzon Valiliği (2011), "Faaliyetine İzin Verilen İnternet Kafeler", Trabzon.

Ürkkahraman, Mimar, Çalışkan, Aydın (2005), "Reel Dünya'dan Sanal Dünya'ya Yolculuk Mekanları Olark Bilişim Suçları Kapsamında İnternet Kafeler ", [Http://Www.Caginpolisi.Com.Tr/47/4-5-6-7-8.Htm](http://Www.Caginpolisi.Com.Tr/47/4-5-6-7-8.Htm), Ankara.

Yıldız, Cengiz, Bölükbaş, Kenan (2010), "İnternet Kafeler, Gençlik Ve Sosyal Sapma", Çağın Polisi Dergisi, Sayı 24, Ankara.

Zorba, Erdal, Yaman, Metin (2010), "İnternet Kafeler Spor Ve Sağlık", [Http://Www.Erdalzorba.Com/Resimler/Dosyalar/48_03_11_2010_Internetkaf_ellersporvesaglik.Pdf](http://Www.Erdalzorba.Com/Resimler/Dosyalar/48_03_11_2010_Internetkaf_ellersporvesaglik.Pdf), (13.5.2012).

[Http://Timedya.Org/Haber/Guvenli-Internet-Calistayi-Gerceklesti/126909](http://Timedya.Org/Haber/Guvenli-Internet-Calistayi-Gerceklesti/126909)
(13.5.2012)

[Http://Bilgitoplumu.Gov.Tr/Belgeler/Kamu_Bit_Yatirimlari_2012.Pdf](http://Bilgitoplumu.Gov.Tr/Belgeler/Kamu_Bit_Yatirimlari_2012.Pdf)
(13.5.2012)